

GÜNTER KUNERT

Bádogtemetés (Begräbnis in Blech)

A sors iróniája: igenis létezik. Valóban létezik? Egy emberfölötti hatalom, fekete humorral, sötét tréfával megáldva, hahotázva kacag, mihelyt sikerül átvernie egy embert. Nem hiszem, hogy létezne; hihetőbbnek tartom, hogy bizonyos körülmények között a véletlenek egy pontban találkoznak, vagy metszik egymást, és ily módon létrejön az, amit hajlamosak vagyunk titkos erők látható működésének tartani, mert ez a magyarázat veszi legkevésbé igénybe az értelmünket. Hajlamosak vagyunk arra, hogy mindig a legkönnyebb utat válasszuk. Innen ered a balszerencsénk. Képzeljünk csak el egy ilyen színhelyet: egy hátsó udvart kocsiszínnel, a kocsiszínből egy gépkocsijavító-műhelyt, és a műhelyben ismét egyetlenegy szerelőt, aki egyben a műhely tulajdonosa is, nevezzük őt Roggenkampnak, aki egy vakító fényű mennyezeti lámpa alatt az esztergapad fölé hajol, és egy fémdarabon munkálkodik; őszre jár, a történelmi idő is, talán az utolsó előtti háborús év, este van, eső szemerkél, zörgetnek a műhely ajtaján: olyan halkán, hogy Roggenkamp a zúgó gép miatt semmit sem hall. Csak a munkaszünetben veszi észre a zörgetést, úgy véli, egy kései ügyfél lehet, és eloltja a lámpát, mielőtt az ajtót kinyitná: elsötétítést rendeltek el, és az ember könnyen gyanúba keveredhet, hogy ellenséges repülőknél akar jelt adni, semmibe véve a szigorú törvényt. Roggenkamp egy nehezen kivehető alakot lát maga előtt, megragadja a ruhája ujját, és behúzza, minekutána, az ajtót gondosan becsukva, felkapcsolja a villanyt: lerongyolódott, züllöttnek tetsző alak áll előtte; korábban az ilyet „csavargónak” nevezték volna: eső áztatta, borotvátlan, beteges, kissé támolyog – biztosan nem autót akar javíttatni!

„Hát nem ismersz meg?” – kérdi az idegen, és Roggenkamp sehogyan sem emlékszik rá, míg a másik rá nem vezet. Fichte Sportegylet, na? És később gépszerek az autóbusz-állomáson, a háború előtt, na?! Hiszen én vagyok az, a régi jó cimborád, Franz...

Hogy mennyire meg tud változni az ember: hihetetlen. Ül csak le. Cigaretta? Hogy s mint vagy? Ennél ostobább dolgot nem is lehetett kérdezni, hiszen hogy hogyan van az, aki a régi fonott székben összezsugorodott, elég világosan lehetett látni. A „régimű” beleszív a cigarettába. Roggenkamp mustrálgatja, és hirtelen gyanút fog: „Mondd csak, a romok között szunyálsz?”

A váratlan vendég bólint. „Figyelj csak...” – kezdi Roggenkamp, de a másik nem hagyja szóhoz jutni, hanem azonnal beismeri, hogy rejtőzkö-

GÜNTER KUNERT (1929, Berlin) Németországban élő költő, író. Életműve sokszínű: írt elbeszéléseket, verseket, esszéket, önéletrajzi írásokat, regényt. Grafikusként is ismert. Szépirodalmi munkásságát számos díjjal tüntették ki, többek között Georg Trakl- és Heinrich Heine-díjjal, a Német Köztársasági Érdemrend nagykeresztjével és az EU Aristeion díjával.

dik: Deztörtöttem! Megléptem! És most jön a tél, és nem tudja hova, merre. Ekkor jutott eszébe az öreg cimborája Roggenkamp, aki... De Roggenkamp elvágja a szőkevény szavát: „Hallgass csak ide, meghagytak polgári állásban, katonai szolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottak, mindaddig, amíg itt javítom a boncok autót, sündisznóállásba húzódtam, hogyha a ház a fejemre nem szakad, túléltem ezt az egész szart. Ezt nem teszem kockára. Sajnálom.”

A kérelmező azt állítja, beteg: a szíve, nem bír tovább tengődni a szabad ég alatt... „Sajnálom!” – hangzik a válasz; és az egyetlen dolog, ami Roggenkampot még egyáltalán érdekli, vajon meglátta-e valaki látogatóját az imént. Amaz időközben felpattant. Ezt nevezted te bajtársiasságnak, régebben mindig segítettünk egymásnak, igen, öregem, a múlt már oda? – és rátámaszkodik Roggenkamp esztergapadjára, sőt meg kell benne kapaszkodnia, miközben szemmel láthatóan rosszul lesz, elgyengül, a cementpadlóra hanyatlik, amiről Roggenkamp úgy vélekedik, különösen becstelen mód, hogy a rászorultságát demonstrálja.

„Gyerünk, ne komédiázz itt nekem” – szólítja fel Roggenkamp a padlón heverőt, de az még csak nem is nyög, hanem egészen csendben fekszik. Roggenkamp megérinti az ernyedtet, és meglepődve ismeri fel: ez az ember itt örök időkre már csak ember volt. Egy szikra élet sincs benne. Akár egy darab fa. És itt van Roggenkamp nyakán.

És miközben Roggenkamp azon gondolkodik, bizonyára a rendőrségre kellene mennie, félelem ébred benne: elhinnék-e neki, a dezertőr pár perc-re rá, hogy felbukkant, máris meghalt, és nem csupán napok vagy hetek múlva, miután a műhelyben rejtőzködött? Korábbi közös tagságukat egy baloldali sportegyletben azonnal kizsednék belőle, és ez nem éppen jó ajánlólevél, az eredmény nem lenne más, mint: Gestapo! Akit ezek kihallgattak, az azt is beismerte, hogy a tulajdon anyját már világra jött előtt megölte. Egy másik megoldás kínálkozott: hiszen a hulla nem maradhatott örökre a földön fekve, el kellett tüntetni, csak hogy hová?

Fel-alá járkal. Egyik cigarettát a másik után szívja el. A gyakran elátkozott elsötétítés ebben az esetben szerencsés körülménynek bizonyul, hiszen senki sem láthatja, ahogyan a szerelő kilopakodik a sötét műhelyből, és az egyik üres üzemanyag-tárolót, melynek a bádogját a karosszéria foltozására használja, a műhelybe cipeli; senki nem látja, ahogyan bent fölemeli és behelyezi a halottat a bádoghordóba, amelyben aztán összerokad; fejét és karjait erőszakkal kell a nyílás szintje alá préselni, hogy a kerek fedő, melyet hirtelen egy másik bádogból vágott ki, jól feküdjön rajta. Még a hegesztőgép vakító fénye, amivel a tartályt szorosán lezárja, sem hatol ki, és egy kis idő múlva a tartály újra a többi, kiürült benzineshordó között áll, az ajtó előtt. Ott várakozik napsütésben és esőben, és hamarosan hóban, ami kúp alakú sapkát tesz rá; Roggenkamp többé már oda sem nézett, mint az első hetekben, amikor korán reggel bejött a

BENŐ ESZTER (1973, Marosvásárhely) a kolozsvári BBTE német-magyar szakán végzett. Kolozsváron él, német nyelvet tanít. Kortárs német szerzők műveinek fordítását közölte szépirodalmi lapokban. Műfordításkötetét Günter Kunert verseiből válogatta (A véletlen archeológiája, 2017, Kriterion Kiadó).

műhelybe, és a hidegtől meggémberedett ujjakkal kinyitotta az ajtót. Azért kissé furcsa, hogy amikor megjelenik, ilyen néma őr köszönti.

Egy reggelen azonban eltűnt a tartály. Feltehetőleg ellopták. Egy tolvaj, aki éjszakánként valószínűleg udvarról udvarra ment, valami értékesíthető dolgot keresve, megemelhette a tartályt, észrevette, hogy teli van, és egyszerűen elgurította. Hogy fog majd ámulni, amikor kinyitja, gondolja Roggenkamp, de ez az elképzelés nem neveteti meg. Sőt, a hangulata egyre komorabb lesz, amikor napok múlva a portásné elcsípi őt az udvaron, és tágra nyílt, szikrázó szemmel megkérdi, tudja-e, hogy az egyik tartályban egy holttestet találtak, itt egészen a közelben, Roggenkamp úr, mit szól hozzá?

Hogy mi meg nem történhet?! – ezt mondhatja erre az ember, és: Lehet-e tudni valami pontosabbat? Ő igen, Roggenkamp úr: borzalmas gyilkosságról van szó. Lehetetlen! – kiált fel Roggenkamp úr, de a portásné jobban tudja: kiderítették, hogy a gyilkos eltörte az áldozat nyakszirtjét, majd beletette a hordóba! Iszonyatos lelet, hát nem szörnyű?!

Több mint szörnyű, véli Roggenkamp, jóllehet más okból: a rendőrség iszonyú tévedése, amiről senkinek sem lehet beszélni. Hiszen egyértelműen szívszélhűdés volt!

És miközben Roggenkamp azon tételődik, hogyan tisztázhatná a félreértést egy lehetséges szembesítés esetén, máris energikusan és ellentmondást nem tűrően kopogtatnak a fa ajtócskán; két antropomorf kopó, bőrkabátban és széles karimájú puha kalapban, gyakorlott mozdulattal előhúznak egy sárgaréz jelvényt, és mielőtt még Roggenkamp szóhoz jutna, már el is hangzik: Több holttestet is tart raktáron, Roggenkamp úr, vagy ez volt az egyetlen...?!

Semmiről sem tudok! Bárgyú válasz, amire az egyik tisztviselő kinyújtja az öklét és kinyitja: a tenyerében egy esztergált fémspirál, akárcsak azok, amelyek ott vannak a munkapadon, a cementpadlón, és minden sarokban: „Ez volt a meggyilkolt kezében, Roggenkamp, a legjobb, ha most veszi a kabátját...”

Vizsgálati fogság: Roggenkamp tagadja az emberölés minden vádját. De nyomós bizonyíték van. Utolsó kiútként eszébe ötlik valami, ami talán csökkenthetné a büntetését, ami talán megóvjá őt a legrosszabbtól: hamis beismerő vallomást tesz.

Igen, ezt a férfit, akinek az identitását most felfedi, valóban agyonütötte, de csak azért, mert dezertőr volt, szökevény, és túl gyáva ahhoz, hogy a hazáját védelmezze! Dühében cselekedett, erős felindulásból, ugyebár, és mialatt a vallomását jegyzőkönyvbe veszik, megnyugvására észreveszi, hogy a vizsgálóbíró megértően és jóságosan bólint: tehát mégiscsak jó taktika volt!

Délután azonban megjelenik a cellájában két másik bőrkabátos, hogy elvigyék, hogy átvezessék a titkos államrendőrség börtönébe, a Prinz

Albrecht utcába. Roggenkamp alól kicsuklik a lába: Hogyhogy, az ég szerelmére, mikor még a Birodalomnak is szolgálatot tett azzal, hogy a dezertőrt saját kezűleg...?

Ne beszéljen képtelenségeket, válaszolják, a hordóban lévő férfi szívszélhűdésben halt meg.

Roggenkamp fellélegzik: akkor meg egyáltalán nincs mit keresnie a börtönben...

A halott a körözött személyek listáján szerepel: nem csupán dezertálás, de hazaárulás és illegális politikai tevékenység miatt is; Roggenkampnál lakott, és ott is halt meg, tehát minden bizonnyal tájékoztatta Roggenkampot a tettestársairól, de ezt majd Roggenkamp maga fogja elmesélni.

Amikor Roggenkamp két kísérőjével beszáll a fekete limuzinba, hogy életében utoljára áthaladjon a már félig lerombolt városon, nem bírja felfogni, olyasmieért kell szenvednie, amivel azért hagyott fel, hogy ezektől a szenvedésektől megszabaduljon. Ő úgy tartja, mindez a sors műve, mi azonban nem, mert mi már régen megtapasztaltuk, hogy éppen az sújt le ránk, amit érhető emberi gyengeségünkben elkerülni igyekszünk.

BENŐ ESZTER fordítása